

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.42>

МЕТОДИКА І ТАКТИКА АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Жаботинський І.В.,
*приватний виконавець виконавчого округу м. Києва,
аспірант кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Жаботинський І.В. Методика і тактика адвокатської діяльності у виконавчому провадженні.

Методика адвокатської діяльності у виконавчому провадженні визначається як сукупність активних і проактивних дій адвоката-представника сторони, спрямованих на досягнення загальної мети, яку ставить перед собою його клієнт у виконавчому провадженні. Тактика ж адвокатської діяльності у виконавчому провадженні визначається як сукупністю інструментів, націлених на досягнення адвокатом-представником проміжних завдань під час здійснення окремої виконавчої дії або на окремому етапі виконавчого провадження.

Превентивна методика і тактика адвокатської діяльності полягає у спроможності адвоката переконати клієнта, що самостійне виконання ним рішення суду є більш економічно вигідне і обґрунтоване, аніж відкриття проти нього виконавчого провадження стягувачем. Такий інструментарій може бути застосований лише до відкриття державним або приватним виконавцем виконавчого провадження і є найбільш ефективним з точки зору економії часових, фінансових і діяльнісних ресурсів клієнта.

Методика й тактика адвоката у виконавчому провадженні може полягати в реалізації активної або пасивної позицій представника сторони виконавчого провадження, може бути спрямована на досягнення мирової угоди з іншою стороною або на ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу. Остання з названих позицій адвоката-представника є деструктивною і являє собою форму зловживання процесуальними правами, яку демонструє сам адвокат-представник або його клієнт (як правило, це боржник).

Особливості методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні полягають у тому, що інструменти і методи, які застосовує адвокат-представник: (а) обумовлені загальними завданнями цивільного судочинства на етапі виконання рішення суду або іншого органу; (б) повинні бути добросовісними, враховувати законні інтереси клієнта й не можуть шкодити іншим сторонам виконавчого провадження та / або третім особам; (в) мають відповідати чинному законодавству й не містити ознак правопорушень, зокрема, у вигляді зловживання процесуальними правами.

Ключові слова: виконавче провадження, державний / приватний виконавець, адвокат, методика і тактика адвокатської діяльності, активна позиція адвоката-представника сторони у виконавчому провадженні, пасивна позиція адвоката-представника сторони у виконавчому провадженні.

Zhabotynskiy I.V. Methods and tactics of attorney's-at-law activities in enforcement proceedings.

The methodology of the attorney's-at-law activities in enforcement proceedings is defined as a set of active and proactive actions of the attorney-at-law representing a party aimed at achieving the overall goal set by his or her client in the enforcement proceedings. The tactics of the attorney's-at-law activities in enforcement proceedings are defined as a set of tools aimed at achieving intermediate objectives by the attorney-at-law during a separate enforcement action or at a separate stage of enforcement proceedings.

The preventive methodology and tactics of an attorney's-at-law activities are based on the ability of the lawyer to convince the client that voluntary execution of the court decision is more cost-effective and reasonable than the initiation of enforcement proceedings against him or her by the

creditor. Such tools can be applied only to the initiation of enforcement proceedings by a public or private enforcement officer and are most effective in terms of saving the client's time, financial and personal resources.

The methodology and tactics of an attorney's-at-law activities in enforcement proceedings may consist in taking an active or passive position as a representative of a party to the enforcement proceedings, may be aimed at reaching an amicable agreement with the other party or at evading the obligation to execute a court or other authority's decision. The last of the above positions of the attorney-at-law-representative is destructive and is being a form of abuse of procedural rights demonstrated by the attorney-at-law-representative or his/her client (typically by a debtor).

There some peculiarities of the methodology and tactics of attorney's-at-law activities in enforcement proceedings, in particular the tools and methods used by the attorney-at-law-representative, must be: (a) conditioned by the general tasks of civil proceedings at the stage of enforcement of a court or other body's decision; (b) bona fide, take into account the legitimate interests of the client and must not harm other parties to enforcement proceedings and/or third parties; (c) complied with applicable law and must not contain signs of offenses, in particular, in the form of abuse of procedural rights.

Key words: enforcement proceedings, public/private enforcement officer, attorney-at-law, the methodology and tactics of attorney-at-law activities, active position of an attorney-at-law, representing a party in enforcement proceedings, passive position of an attorney-at-law, representing a party in enforcement proceedings.

Постановка проблеми. У звіті Європейської комісії щодо України, опублікованому у листопаді 2023 р., підкреслено проблему ефективного виконання рішень судів в Україні й наголошено на необхідності розвитку інституту приватних виконавців в Україні для утвердження ринкової економіки й забезпечення верховенства права [1]. Нажаль, з початком повномасштабної збройної агресії рф проти України в лютому 2022 р., рівень виконання рішень судів та інших органів значно знизився насамперед через введення на законодавчому рівні численних заборон та істотних обмежень для вчинення виконавчих дій. Незважаючи на те, що такі виключні заходи держави спрямовані на посилення захисту прав і основоположних свобод людини, невиконання рішень судів та інших органів спричинює появі системних проблем у правовій системі, частину з яких варто вирішувати вже зараз, а не після скасування правового режиму воєнного стану.

Підвищення ефективності діяльності адвоката як представника сторін у виконавчому провадженні сприятиме підвищенню дієвості цієї кінцевої стадії цивільного судочинства. Досягти цієї мети можливо за рахунок оптимізації методики й тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні.

Стан опрацювання проблематики. Проблематику методики, тактики й стратегії адвокатської діяльності досліджують переважно в контексті діяльності адвоката у галузевих різновидах судочинства. Слива Л. під поняттям адвокатської стратегії розуміє «сукупність прийомів для досягнення захисту порушених прав/ інтересів клієнта», а під тактикою адвокатської діяльності називає «систему прийомів, що їх використовує адвокат з метою реалізації вибраної стратегії» [2, с. 292]. Лубяна К. відзначає, що особливістю методики діяльності адвоката під час спрощеного позовного провадження у цивільному судочинстві України є «необхідність вирішення питання доцільності розгляду справи у порядку спрощеного провадження, а також необхідності розгляду справи за участі сторін провадження» [3, с. 41]. Храпенко О. детально висвітлює тактичні прийоми і принципи в діяльності адвоката-представника в цивільному процесі [4, с. 34-35]. Вільчик Т. досліджує професійні права і обов'язки адвоката у виконавчому провадженні, роблячи особливий акцент на проблемі представництва адвокатом прав боржника [5, с. 292–309]. Ковалів М. і Боровікова В. надають розгорнуту класифікацію суб'єктів юридичної відповідальності у виконавчому провадженні, включаючи до них всіх учасників виконавчого провадження, а не лише сторони. Більш детальний фокус автори при цьому роблять на боржнику [6, с. 22–29]. Цікаво, що Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі [7] не містять інструкцій для адвоката на стадії виконання рішення суду, що обумовлюється відсутністю згадки про відповідний різновид представництва в Законі України «Про безоплатну правничу допомогу» [8]. Таким чином, в сучасній правничій науці проблематика методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні переважно залишається поза увагою, що не є виправданим.

Мета дослідження. Метою дослідження є формулювання поняття методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні й окреслення їх особливостей. З огляду на обмеженість обсягу нашого дослідження його фокус буде спрямований виключно на адвоката-представника сторін у виконавчому провадженні, якими є стягувач і боржник.

Виклад основного матеріалу. Можна погодитися із Єфановою Н., яка вказує, що «реалізація процесуальних дій з додержанням таких пріоритетних принципів діяльності адвоката як дотримання законності, компетентність та добросовісність, конфіденційність інформації (що стала відома через супроводження цивільного процесу), неприпустимість конфлікту інтересів, мають бути принциповою позицією професійного адвоката» [9] у виконавчому провадженні. Діяльність адвоката має бути націлена на досягнення ефективного виконання рішення суду з урахуванням дотримання прав та законних інтересів тієї сторони виконавчого провадження, яку він представляє (стягувача або боржника). Безумовно, процесуальний статус сторони, яку представляє адвокат, обумовлює кінцеву мету їх з клієнтом спільної діяльності, однак адвокат повинен дотримуватися як загальних правил і положень, які регламентують правовий статус адвоката й впливають із Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» [10], так і приписів законодавства про виконавчу діяльність. Лише за такої умови його представницька місія буде не тільки законною, а й ефективною.

Повноваження адвоката у виконавчому провадженні мають статутно-договірну природу, адже вони унормовані ст. 16 Законом України «Про виконавче провадження» [11] і угодою адвоката з клієнтом. Позиція адвоката обумовлена бажаннями і цілями його клієнта, а права і обов'язки впливають із статусу клієнта у виконавчому провадженні (стягувач, боржник або інший учасник). Методика і тактика ведення справи адвокатом як представником має узгоджуватися як із законом, та і зі стандартами професійної етики. Як правильно відзначає Лисенко С., «тактичні рішення суб'єкта виконавчого провадження прогнозуються і відображаються в переліку можливих дій. Залежно від конкретної ситуації, рішення про певні кроки можуть змінюватися і уточнюватися» [12, с. 90]. Більше того, адвокат повинен інформувати клієнта про стан справ, про вчинені дії та активності, що плануються.

Не можна оминати й так званий момент «превенції». Якщо клієнт-боржник звертається до адвоката, коли судові рішення вже постановлено, строки на його оскарження минули, рішення набуло законної сили, наявність боргових зобов'язань очевидна. Місія адвоката у такому разі – переконати клієнта, що самостійне виконання ним рішення суду є більш економічно вигідне і обґрунтоване, аніж відкриття проти нього виконавчого провадження стягувачем. Витрати виконавчого провадження є доволі численними й покладаються на боржника (виконавчий збір або основна винагорода приватного виконавця, витрати, пов'язані з вчиненням виконавчих дій, пересилка документів, послуги експертів та інших фахівців, плата за користування Єдиним державним реєстром виконавчих проваджень та ін). Окрім того, боржнику доведеться оплачувати послуги адвоката-представника, нести обтяження і обмеження, передбачені вчиненням проти нього виконавчих дій, а також витратити велику кількість часу. Очевидно, що для адвоката вигідніше, щоб клієнт мав потребу в наданні ним правничої допомоги, однак високі стандарти адвокатської етики вимагають ставити на перше місце інтереси клієнта, а отже, на етапі, коли виконавче провадження ще не відкрито – превентивна тактика є оптимальною в контексті надання ефективної правничої допомоги.

На нашу думку, алгоритм дій адвоката у виконавчому провадженні, яке вже відкрито державним або приватним виконавцем, полягає у виконанні сукупності певних дій, в якому адвокат є представником, зокрема, це може бути:

1. *Ознайомлення із матеріалами судового / виконавчого провадження, вибір виконавця для пред'явлення виконавчого документа до виконання.* У випадку, якщо адвокат супроводжує справу з етапу подання позову, заяви або скарги до суду, у нього немає окремої потреби знайомитися зі справою. Однак, якщо адвокат залучається клієнтом вже після набуття рішенням суду законної сили і існує потреба у пред'явленні виконавчого документа до виконання, адвокат повинен ознайомитися із судовим рішенням та за потреби – з іншими матеріалами справи. Далі слід визначитися, до якого виконавця подавати виконавчий лист до виконання – державного або приватного. З нашої точки зору, звернення до приватного виконавця має безліч переваг: від більшої оперативності й зацікавленості в ефективному виконанні рішення, до якіснішого виконання своїх професійних обов'язків. Якщо стягувач обрав бажаний для нього варіант і уклав угоду про прав-

ничу допомогу з адвокатом – то його представник може розпочинати активні дії, спрямовані ні ініціювання початку виконавчого провадження. Якщо ж йдеться про боржника, то адвокат як представник може з'явитися як на етапі судового розгляду справи, так і вже на етапі початку примусового виконання рішення. В такому разі адвокат має ознайомитися із матеріалами виконавчого провадження. Сучасний стан нормативного забезпечення виконавчого провадження дозволяє користуватися такими інструментами, як Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Єдиний державний реєстр судових рішень, Автоматизована система виконавчого провадження. Ці державні реєстри, хоча й не є досконалими, але дозволяють знайомитися із матеріалами виконавчого провадження його сторонами он-лайн. Також можливе самостійно звернення сторони або її представника до виконавця з метою ознайомлення з матеріалами виконавчого провадження. Основне тактичне завдання адвоката-представника стягувача на цьому етапі – обрати найкращого державного або приватного виконавця, який оперативної і якісно здійснити фактичне виконання рішення суду в повному обсязі. Адвокат-представник боржника має іншу місію – забезпечити дотримання прав і законних інтересів його клієнта на етапі відкриття виконавчого провадження, зокрема в частині дотримання законодавчих вимог щодо місця виконання рішення та строків пред'явлення виконавчого документа до виконання.

2. *Вивчення інформації, наданої клієнтом, адвокатом-представником сторони у виконавчому провадженні.* Одне з перших завдань адвоката-представника сторони у виконавчому провадженні після ознайомлення із судовою справою або змістом виконавчого провадження – це опитування клієнта та вивчення інформації, наданої ним. Тут варто мати враховувати, що адвокат має бути максимально уважним і допитливим, оскільки клієнти можуть приховувати певну інформацію, яка свідчить не на їх користь. Особливо це притаманно боржнику як стороні, яка прогнала судову справу й має невиконані майнові або особисті зобов'язання. Тому адвокат повинен продемонструвати весь спектр своїх професійних здібностей, щоб досягти бажаної для себе повноти поінформованості, звернувшись при цьому як до самого клієнта, так і до виконавця, який відкрив виконавче провадження, так і до відкритих державних баз і реєстрів. Нажаль, до державних реєстрів адвокати вільного доступу не мають [окрім тих, які перебувають у вільному публічному доступі], що значно звужує спектр їх можливостей. Для адвоката-представника стягувача особливо важливо розуміти, якими майновими правами і об'єктами володіє боржник, тому він може направити релевантні адвокатські запити або запити до державних реєстрів, які мають відповідну опцію (приміром, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань). Отримання інформації про банківські рахунки боржника для адвоката, на відміну від виконавця, є проблематичним, оскільки така інформація належить до банківської таємниці й надається або за ухвалою суду, або на вимогу виконавця при вчиненні ним виконавчих дій. Таким чином, арсенал методичних і тактичних прийомів адвокатом-представником сторони у виконавчому провадженні на цьому його етапі є доволі обмеженим, що актуалізує потребу ефективної взаємодії сторін виконавчого провадження з виконавцем.

3. *Обрання адвокатом-представником сторони у виконавчому провадженні основної лінії взаємодії з державним / приватним виконавцем.* Після вивчення всього масиву інформації адвокат спільно з боржником або стягувачем має виробити стратегічну мету, яку вони ставлять перед собою у виконавчому провадженні, методичні засоби й тактичні прийоми, які вони будуть застосовувати. Адвокат має поінформувати клієнта про всі права, які він має (відстрочення, розстрочення виконання рішення, зміна чи встановлення способу й порядку виконання рішення судом, укладення мирової угоди, оскарження дій та рішень виконавця до суду) та обов'язки і обтяження, які виникають після відкриття виконавчого провадження у боржника (неприпустимість зловживання процесуальними правами, явка на вимогу виконавця та необхідність виконувати його законні вказівки, надати декларацію про доходи та майно боржника, можливість накладення арешту на майно і банківські рахунки боржника, а також застосування інших обмежувальних заходів, передбачених Законом України «Про виконавче провадження») [11]. На нашу думку, методика й тактика адвоката у виконавчому провадженні може полягати в реалізації активної або пасивної позицій представника сторони виконавчого провадження, може бути спрямована на досягнення мирової угоди з іншою стороною або на ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу.

4. *Участь адвоката-представника сторони у виконавчому провадженні у здійсненні виконавчого провадження від імені клієнта або разом із ним.* Одне з основних прав сторони у виконавчому

му провадженні, яку представляє адвокат – це брати участь у чиненні виконавчих дій (п. 1 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження») []. Участь представника сторони має переважне значення при вчиненні таких виконавчих дій, які мають відбуватися за участі сторони виконавчого провадження (опит та арешт майна, виконання рішення, за яким боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії, передача стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі, виконання рішення про виселення боржника або про вселення стягувача, про відібрання дитини та ін.). Під час вчинення цих та інших виконавчих дій адвокату варто пильно слідкувати, чи дотримується виконавець алгоритму дій, що передбачений законом, чи вкладається виконавець у встановлені законом строки, чи не накладає арешт на майно або рахунки, на яке арешт накладати заборонено законом, чи вчасно вносить винесені постанови та інші документи в Автоматизовану систему виконавчих проваджень, чи здійснює він належне та своєчасне інформування сторін виконавчого провадження про свої дії, чи не зловживає виконавець своїми повноваженнями тощо. За певних умов відсутність належно і завчасно повідомленої сторони виконавчого провадження у вчиненні виконавчої дії може спровокувати визнання такої виконавчої дії незаконною в судовому порядку. З іншого боку, створення стороною або її представником перешкод виконавцю під час вчинення ним виконавчої дії може бути оцінено як невиконання законних вимог виконавця, що тягне негативні юридичні наслідки для особи, яка створює відповідні перешкоди.

5. *Забезпечення дотримання прав та законних інтересів клієнта.* Як вірно відзначає А. Бірюкова, «єдиним морально допустимим мотивом професійної діяльності адвоката є бажання допомогти клієнту, адже тільки таким чином може реалізуватися соціальне призначення адвокатури – захист прав, свобод та законних інтересів людини» [13, с. 122]. У виконавчому провадженні основна місія адвоката стягувача – забезпечити якомога більш оперативне і ефективне виконання рішення суду, а місія адвоката боржника – наглядати за дотриманням прав та законних інтересів його клієнта при вчиненні окремих виконавчих дій та на всіх етапах виконавчого провадження. В разі, якщо мають місце порушення з боку державного або приватного виконавця сторона виконавчого провадження вправі оскаржити його дії, рішення або бездіяльність як до уповноважених посадових осіб Міністерства юстиції України, так і до суду в порядку судового контролю. На практиці цим прийомом користуються як стягувачи, так і боржники. Суд може зупинити вчинення певної виконавчої дії або скасувати рішення виконавця, і правові наслідки такого судового контролю можуть бути різними – як спрямованими на усунення відвертих порушень чинного законодавства, так і такими, що фактично ускладнюють повноцінне виконання первинного рішення суду. На нашу думку, ініціювання оскарження дій та рішень виконавців виключно заради затягування виконавчого провадження є формою недобросовісної процесуальної поведінки. Як вірно відзначено в постанові КЦС ВС від 22 квітня 2020 р. по справі № 641/7824/18: «завданням цивільного судочинства є саме ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. В порядку судового контролю за виконанням судових рішень такий захист можливий за умови, що права, свободи чи інтереси сторони виконавчого провадження порушені, а скаржник використовує цивільне судочинство для такого захисту. По своїй суті ініціювання справи щодо судового контролю за виконанням судових рішень не для захисту прав та інтересів є недопустимим» [14].

Розглянемо більш детально основні різновиди методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні:

1. *Активна позиція представника сторони виконавчого провадження.* Позиція активного сприяння виконавцю, який відкрив виконавче провадження, полягає у вчиненні дій, спрямованих на виконання майнових і особистих зобов'язань, покладених на сторону виконавчого провадження рішенням суду або іншого органу. Така позиція є більш притаманною для стягувача та його представника. Однак, поодинокими є ситуації, коли боржник та його представник демонструють таку позицію, не приховуючи майно, намагаючись якомога швидше оплатити суми боргу або виконати зобов'язання немайнового характеру. Також у справах про стягнення аліментів боржники є більш схильними до активної співпраці з виконавцем, оскільки виплати на дітей або інших утриманців є тривалим процесом, а санкції за ухилення від сплати аліментів є більш суворими, ніж інші санкції у виконавчому провадженні. На нашу думку, активна позиція представника сторони у виконавчому провадженні, спрямована на повне фактичне виконання рішення суду або іншого органу, має бути ідеалом, до якого має прагнути вітчизняна правова система.

2. *Пасивна позиція представника сторони виконавчого провадження* полягає у тому, що з боку сторони або її представника не здійснюється протидія під час вчинення виконавцем виконавчих дій, сторона не вчиняє правочинів, спрямованих на приховування власного майна та майнових прав, при цьому комунікація сторони або її представника з виконавцем відбувається в конструктивному руслі. При цьому сторона виконавчого провадження та її представник не вчиняють активних дій, спрямованих на виконання рішення суду або іншого органу, знаходячись в позиції очікування. Варто підкреслити, що у кримінальному провадженні пасивна позиція захисника обвинуваченого може бути розтлумачена судом як неефективне представництво (приміром, Європейський суд з прав людини саме так оцінив діяльність адвоката в рішення по справі «Чутура проти Хорватії» (заява № 55942/15) від 10 січня 2019 р.) [15], однак в силу специфіки виконавчого провадження пасивна позиція сторони та її представника не може розглядатися як підстава для застосування будь-яких санкцій, зокрема, за зловживання процесуальними правами, за умови, що це не створює безпосередніх перешкод для вчинення виконавцем виконавчих дій. В переважній більшості випадків пасивна позиція як стягувача, так і боржника не шкодять кінцевій меті – фактичному повному виконанню рішення суду або іншого органу. Для приватного або державного виконавця така тактика адвокатської діяльності є прийнятною, адже активні дії – це сфера відповідальності самого виконавця. З іншого боку, пасивна роль більше притаманна боржнику, який не має грошового боргу значного розміру або надмірних для нього немайнових зобов'язань, а, отже, і кінцевий результат виконавчого провадження для нього не є пріоритетним.

3. *Позиція представника сторони виконавчого провадження, спрямована на досягнення мирової угоди з іншою стороною.* Укладення сторонами виконавчого провадження мирової угоди унормовано процесуальним законодавством й передбачено п. 2 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження» [11]. Зміст мирової угоди затверджується (визнається) судом, який видав виконавчий документ, й полягає в досягненні певних двосторонніх домовленостей, вигідних для всіх. У такий спосіб сторони виконавчого провадження не лише йдуть на поступки один одному, але й вичерпують конфлікт, який став причиною судового або іншого провадження у справі. Безумовно, такий варіант розвитку подій є сприятливим для сторін виконавчого провадження, однак в виконавець тут здійснює опосередковану роль, адже сама угода схвалюється судом. З іншого боку, спонукання сторін виконавчого провадження до укладення мирової угоди можливо як зусиллями адвоката-представника однієї зі сторін або обох сторін, так і зусиллями виконавця, які в такій ситуації фактично виконують роль неформального медіатора. На сьогодні українське законодавство прямо не забороняє медіацію у виконавчому провадженні, але й не містить інституційних рамок для застосування цього інституту. По-перше, Закон України «Про виконавче провадження» не лише не згадує про таку категорію, але й не містить жодного посилання на Закон України «Про медіацію» [16]. По-друге, правові наслідки медіації у виконавчому провадженні у чинного нормативному полі не передбачені. Тому можна висловити припущення, що медіаційна процедура, успішно проведена між сторонами виконавчого провадження, може стати передумовою і поштовхом для укладення цими сторонами мирової угоди, яку чинне законодавство дозволяє. Подальшому впровадженню інституту медіації у виконавчому провадженні мають сприяти не лише зміни до профільного законодавства, але й зняття формальної заборони приватним виконавцям за певних умов і обставин виконувати роль медіатора, як це практикується в окремих країнах ЄС. З іншого боку, важливо плекати в українській правничій культурі повагу й довіру до інститутів мирової угоди й медіації, які на сьогодні не є поширеними на практиці, що підтверджує і наш особистий досвід роботи приватним виконавцем виконавчого округу м. Києва.

4. *Позиція ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу* по суті є деструктивною лінією представництва сторони у виконавчому провадженні, однак, вона є найбільш поширеною на практиці та притаманна здебільшого для сторони боржника. Це природньо, адже законний процесуальний інтерес стягувача полягає у повному фактичному виконанні рішенні суду або іншого органу. Боржник завжди має протилежний процесуальний інтерес, інакше у нього не виник би судовий спір зі стягувачом. Форми ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу є дуже різноманітними й постійно еволюціонують, що свідчить у тому числі про належний рівень фахової підготовки вітчизняних адвокатів, які консультують і представляють сторони у виконавчому провадженні. Це може бути: продаж або дарування майна всього наявного ліквідного майна близьким родичам або знайомим, що по суті є фіктивними правочинами; зміна місця реєстрації або створення кількох фіктивних місць фактичного проживання; залишення

території України; закриття / банкрутство ФОП або іншого бізнесу; зняття всіх грошових активів з офіційних банківських рахунків; фіктивне розлучення з метою перереєстрації всього ліквідного майна на «екс»-подружжя; звільнення з офіційного місця роботи; приховування рухомого майна; подання скарг на виконавця в порядку дисциплінарного провадження; оскарження всіх рішень і дій виконавця, вчинених ним у виконавчому провадженні, до суду в порядку судового контролю тощо. На нашу думку, така форма поведінки боржника є різновидом зловживання ним своїми процесуальними правами, яке з позиції Верховного Суду «зводиться до того, що особа реалізує свої процесуальні права і вчиняє передбачені процесуальним законодавством процесуальні, дії, але робить це на шкоду інших осіб, з метою, яка не співпадає з завданням господарського процесу, визначеним у статті 2 ГПК України» (постанова КГС ВС від 27 липня 2023 р., справа № 910/12713/22) [17]. Нам імпонує думка Міщука І., який вказує, що «оцінювання ефективності діяльності адвоката-захисника слід здійснювати, аналізуючи не лише досягнення ним кінцевої мети в конкретному кримінальному провадженні, а і його активність та засоби, які він використовував, надаючи правову допомогу підозрюваному, обвинуваченому» [18, с. 182]. Таким чином, діяльність адвоката-представника сторони у виконавчому провадженні, яка полягає у наданні клієнтові порад і консультацій щодо ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу не може розцінюватися як ефективне представництво, а є спонуканням до вчинення клієнтом дій, спрямованих на зловживання його процесуальними правами. Вказані тактичні прийоми адвоката хоча й не заборонені чинним законодавством, але є недобросовісними й входять у пряму суперечність із загальними засадами адвокатської діяльності, викладеними у Правилах адвокатської етики.

На нашу думку, під час реалізації будь-якої конструктивної методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні представник повинен виходити із пріоритету прав та законних інтересів його клієнта й дбати про те, щоб виконавці вчиняли виконавчі дії з чітким дотриманням норм чинного законодавства, не допускаючи порушень прав та законних інтересів його клієнта.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто визначити методику адвокатської діяльності у виконавчому провадженні як сукупність активних і проактивних дій адвоката-представника сторони, спрямованих на досягнення загальної мети, яку ставить перед собою його клієнт у виконавчому провадженні. Тактика ж адвокатської діяльності у виконавчому провадженні є сукупністю інструментів, націлених на досягнення адвокатом-представником проміжних завдань під час здійснення окремої виконавчої дії або на окремому етапі виконавчого провадження.

Превентивна методика і тактика адвокатської діяльності полягає у спроможності адвоката переконати клієнта, що самостійне виконання ним рішення суду є більш економічно вигідне і обґрунтоване, аніж відкриття проти нього виконавчого провадження стягувачем. Такий інструментарій може бути застосований лише до відкриття державним або приватним виконавцем виконавчого провадження і є найбільш ефективним з точки зору економії часових, фінансових і діяльнісних ресурсів клієнта.

Методика й тактика адвоката у виконавчому провадженні може полягати в реалізації активної або пасивної позицій представника сторони виконавчого провадження, може бути спрямована на досягнення мирової угоди з іншою стороною або на ухилення від реалізації обов'язків з виконання рішення суду або іншого органу. Остання з названих позицій адвоката-представника є деструктивною і являє собою форму зловживання процесуальними правами, яку демонструє сам адвокат-представник або його клієнт (як правило, це боржник).

Особливості методики і тактики адвокатської діяльності у виконавчому провадженні полягають у тому, що інструменти і методи, які застосовує адвокат-представник: (а) обумовлені загальними завданнями цивільного судочинства на етапі виконання рішення суду або іншого органу; (б) повинні бути добросовісними, враховувати законні інтереси клієнта й не можуть шкодити іншим сторонам виконавчого провадження та / або третім особам; (в) мають відповідати чинному законодавству й не містити ознак правопорушень, зокрема, у вигляді зловживання процесуальними правами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Commission staff working document Ukraine 2023 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2023

- Communication on EU Enlargement policy. 08.11.2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf.
2. Слива Л. Стратегія та тактика консультативної діяльності адвоката. *Підприємництво, господарство в право*. № 9. 2019. С. 287–293.
 3. Лубяна К. Методика діяльності адвоката під час спрощеного позовного провадження у цивільному судочинстві України. *Підприємництво, господарство в право*. № 11. 2019. С. 36-42.
 4. Храпенко О. О. Особливості тактики представництва в цивільному процесі: навчально-методичний посібник (для студентів денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. 418 с.
 5. Вільчик Т.Б. Участь адвоката у виконавчому провадженні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023 № 3 (9). С. 292–309. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/4016/4038>.
 6. Ковалів М., Боровікова В. Суб'єкти відповідальності у виконавчому провадженні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. № 2. 20224. С. 22–29. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/863/842>.
 7. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі. Затв. наказом Міністерства юстиції України від 21.12.2017 р., № 4125/5. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1554-17#Text>.
 8. Про безоплатну правничу допомогу. Закон України від 2 червня 2011 р., № 3460-VI. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
 9. Єфанова Н. Адвокат у цивільному процесі – основні принципи та завдання. *Юридична газета*. 2016. № 24-25 (522-523). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilnepravo/advokat-u-civilnomu-procesi-osnovni-principi-ta-zavdannya-8165.html>.
 10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р., № 5076-VI. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
 11. Про виконавче провадження: Закон України 2 червня 2016 р., № 1404-VIII. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
 12. Лисенко С.О. Загальна методологія тактики примусового виконання. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. 2024. № 2 (3). 136 с. С. 88–91.
 13. Бірюкова А. Принцип пріоритету інтересів клієнта в системі етичних засад адвокатської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 4. С. 121–128. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2017_Birukova.pdf.
 14. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 22.04.2020 р. по справі № 641/7824/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88909528?from=%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%96%20E2%84%96%20641%2F7824%2F18>.
 15. Чутура проти Хорватії: рішення Європейського суду з прав людини від 10 січня 2019 р. (заява № 55942/15). URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-chutura-proti-horvati%D1%97-pres-reliz/>.
 16. Про медіацію. Закон України від 16 листопада 2021 р., № 1875-IX. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text>.
 17. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.07.2023 р., справа № 910/12713/22. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/112545735?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03.
 18. Мішук І.П. До питання про якість та ефективність діяльності адвоката-захисника в кримінальному провадженні. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 2(8). С. 178–185.